



บทที่ 1

บทนำ

### ความเป็นมาของปัญหา

ห้องสมุดมีหน้าที่สำคัญประการหนึ่งคือ ให้บริการสิ่งพิมพ์และวัสดุห้องสมุดประเภทต่าง ๆ แก่ผู้ใช้ห้องสมุด โดยมีบรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ห้องสมุดเป็นผู้รับผิดชอบในการคัดเลือกและจัดหา วิธีการโดยทั่วไปที่ห้องสมุดใช้ในการจัดหาสิ่งพิมพ์และวัสดุห้องสมุดประเภทต่าง ๆ มาไว้ให้บริการกับผู้ใช้ห้องสมุด คือ วิธีการจัดซื้อด้วยเงินงบประมาณ

ปัจจุบันห้องสมุดต้องเผชิญกับปัญหาการเพิ่มขึ้นของราคาสิ่งพิมพ์ อันเป็นภาระหนักของห้องสมุดทั่วโลก จากการศึกษาเปรียบเทียบราคาหนังสือของต่างประเทศในช่วง ก่อน ค.ศ. 1981 พบว่า หนังสือมีราคาเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 50 ถึงร้อยละ 250 และจะมีราคาเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ โดยอาจจะเพิ่มมากกว่าการเพิ่มขึ้นของงบประมาณสำหรับการจัดหาทรัพยากรของห้องสมุด (Razumovsky, 1981) สำหรับวารสาร บริษัทแฟกซอน (Faxon) ได้สำรวจพบว่า ราคาวารสารของสหรัฐอเมริกาเพิ่มขึ้นเฉลี่ย ร้อยละ 10 ต่อปี (เรื่องศิริ ศรีสละ, 2533) ดังนั้น ห้องสมุดจึงได้พยายามหาวิธีจัดหาสิ่งพิมพ์เข้าห้องสมุดด้วยวิธีอื่น ๆ นอกเหนือจากวิธีการจัดซื้อ วิธีที่ห้องสมุดส่วนมากปฏิบัติอยู่คือ การรับบริจาค และการแลกเปลี่ยน

การรับบริจาคเป็นวิธีการจัดหาสิ่งพิมพ์ที่ห้องสมุดไม่ต้องเสียงบประมาณ หรือค่าใช้จ่าย ห้องสมุดจะได้รับสิ่งพิมพ์จากหน่วยงาน องค์กร ห้องสมุด ตลอดจนผู้ที่ชอบสะสมหนังสือ หรือผู้ที่มห้องสมุดส่วนตัว บางครั้งห้องสมุดอาจได้รับบริจาคเป็นเงินเพื่อนำมาจัดซื้อสิ่งพิมพ์ตามความต้องการของผู้ใช้ (ประยงค์ศรี พัฒนกิจจำรูญ, 2524)

การแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ เป็นวิธีการจัดหาสิ่งพิมพ์ที่มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าการจัดซื้อ หรือการรับบริจาค คือ นอกจากจะช่วยประหยัดงบประมาณค่าจัดซื้อสิ่งพิมพ์แล้วยังช่วยให้ห้องสมุดมีสิ่งพิมพ์ที่ไม่สามารถจัดหาได้โดยการจัดซื้อ เช่น สิ่งพิมพ์ที่ผู้จัดทำเผยแพร่ในวงจำกัด และสิ่งพิมพ์ที่ผู้จัดทำไม่มีนโยบายจำหน่ายทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ

John E. Galejs ได้กล่าวถึงความสำคัญของการแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ระหว่างห้องสมุดว่า "ถ้าห้องสมุดไม่มีการแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์กับห้องสมุดและหน่วยงาน ต่าง ๆ ในต่างประเทศ ห้องสมุดจะประสบกับความยุ่งยากที่จะต้องพยายามจัดหาสิ่งพิมพ์ โดยการจัดซื้อ

หลายประการด้วยกัน เช่น การขาดรายชื้อตัวแทนผู้จำหน่ายที่สามารถสั่งซื้อได้ประจำ ความยุ่งยากในการทวงถามสิ่งพิมพ์ที่ไม่ได้รับ สาเหตุเหล่านี้มีส่วนทำให้หน่วยงานที่รับผิดชอบ เกี่ยวกับการจัดหาทรัพยากรห้องสมุด มีงานที่ต้องรับผิดชอบเพิ่มขึ้น แต่เมื่อห้องสมุดมีการแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ ห้องสมุดก็ได้รับสิ่งพิมพ์อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ" (Yu, 1981) โดยเฉพาะ สิ่งพิมพ์ที่มีประโยชน์ต่อการค้นคว้าวิจัย เช่น วารสาร วิทยานิพนธ์ รายงานการค้นคว้าวิจัย เป็นต้น ซึ่งเป็นสิ่งพิมพ์ที่ไม่สามารถจัดหาได้โดยการจัดซื้อ เหตุผลที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ สถานการณ์ด้านการเมืองการปกครอง และภาวะเศรษฐกิจภายในประเทศของบางประเทศ เช่น ประเทศในแถบยุโรปกลาง จะมีข้อจำกัดในการส่งเงินออกนอกประเทศ ดังนั้นประเทศต่าง ๆ ในแถบยุโรปกลางจำเป็นต้องจัดหาสิ่งพิมพ์จากประเทศสหรัฐอเมริกาโดยการแลกเปลี่ยนหรือขอรับบริจาคเท่านั้น (Lane, 1980; Magrill and Corbin, 1989) และ Herbert A. Keller ได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์อีกประการหนึ่ง คือ "ห้องสมุดเกือบทุกแห่งจะมีหนังสือในความรับผิดชอบอยู่จำนวนหนึ่ง ซึ่งไม่มีประโยชน์ต่อการให้บริการของห้องสมุด หนังสือจำนวนนี้เป็นสิ่งพิมพ์ที่ต้องการพื้นที่ในการจัดเก็บ การทำหลักฐานการจัดเก็บและการดำเนินงานด้านอื่น ๆ แต่ถ้าหนังสือจำนวนนี้ได้ไปอยู่ในห้องสมุดอื่น อาจจะมีประโยชน์ต่อการให้บริการของห้องสมุดนั้น ๆ เพื่อแก้ปัญหานี้ การแลกเปลี่ยน จึงเป็นวิธีการที่เหมาะสมสำหรับจำหน่ายสิ่งพิมพ์ที่ห้องสมุดไม่ต้องการ โดยเฉพาะสิ่งพิมพ์ในสาขาวิชาที่ห้องสมุดไม่ได้จัดเก็บ" (Lane, 1980) รวมทั้งเป็นวิธีการจัดหาสิ่งพิมพ์ที่สามารถคัดเลือกได้ตรงกับความต้องการของห้องสมุด และผู้ใช้บริการด้วย

การแลกเปลี่ยน เป็นวิธีการจัดหาสิ่งพิมพ์ที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายบางส่วน เนื่องจากห้องสมุดจะต้องจัดส่งสิ่งพิมพ์ที่ห้องสมุดมีไปแลกเปลี่ยนกับห้องสมุดหรือหน่วยงานคู่สัญญาที่ตกลงแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ด้วย ซึ่งจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการจัดส่งสิ่งพิมพ์ บางครั้งอาจต้องใช้งบประมาณบางส่วนในการจัดซื้อสิ่งพิมพ์เพื่อแลกเปลี่ยน สิ่งพิมพ์ที่ห้องสมุดสามารถแลกเปลี่ยน อาจเป็นสิ่งพิมพ์ที่ห้องสมุดได้รับบริจาค สิ่งพิมพ์ที่จัดซื้อในโอกาสที่มีการลดราคาพิเศษ สิ่งพิมพ์ฉบับซ้ำ สิ่งพิมพ์ที่ห้องสมุดคัดลอก หรือสิ่งพิมพ์ที่ห้องสมุดหรือสถาบันที่ห้องสมุดสังกัดอยู่จัดทำขึ้น (Magrill and Corbin, 1989)

ในประเทศไทย การแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ระหว่างห้องสมุด มีการแลกเปลี่ยนอยู่ในวงจำกัดระหว่างห้องสมุดขนาดใหญ่ ได้แก่ หอสมุดแห่งชาติ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยและวิทยาลัย เช่น สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ห้องสมุดทางการวิจัยบางแห่ง เช่น ห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศ ธนาคารแห่งประเทศไทย ห้องสมุดสำนักงาน

พลังงานปรมาณูเพื่อสันติ ศูนย์บริการเอกสารการวิจัยแห่งประเทศไทย ศูนย์เอกสารทางหลวง เอเชีย เป็นต้น (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, 2533)

สำหรับการแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ของห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทยนั้น จากการสัมภาษณ์บรรณารักษ์ผู้รับผิดชอบงานขอบริจาคและแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เรื่องการแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ สำนักหอสมุดแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์กับห้องสมุดต่าง ๆ ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ เหตุผลสำคัญที่มีการแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ เนื่องจากงบประมาณจำกัด ความต้องการเผยแพร่สิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยสู่สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ เพื่อประหยัดงบประมาณ และประหยัดเวลาในการติดตามจัดหาสิ่งพิมพ์ที่ผู้ผลิตไม่มีนโยบายเผยแพร่โดยการจำหน่าย (จूरรัตน์ ผ่องแผ้ว, สัมภาษณ์, 1 กุมภาพันธ์ 2534) และจากการศึกษางานวิจัยในประเทศไทย การวิจัยของ พูลสุข ศรีภริมย์ (2516) เรื่อง "การจัดหาหนังสือของห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทย" จำนวน 10 แห่ง เมื่อ พ.ศ. 2516 พบว่า ห้องสมุดมหาวิทยาลัย จำนวน 7 แห่ง มีการแลกเปลี่ยนหนังสือระหว่างสถาบันทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ แต่มิได้ปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งประสบปัญหาการขาดแคลนบุคลากรปฏิบัติงาน การขาดแคลนสิ่งพิมพ์สำหรับแลกเปลี่ยน การได้รับสิ่งพิมพ์จากการแลกเปลี่ยนล่าช้า และไม่มีศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ภายในประเทศไทย

ดังนั้น เพื่อให้ทราบข้อมูลที่สมบูรณ์และทันสมัยเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ของห้องสมุดมหาวิทยาลัย รวมทั้งปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาที่เกิดจากการปฏิบัติงาน งานวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาถึงการแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ในห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ ด้านนโยบาย ขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติงาน ประเภท และสาขาวิชาของสิ่งพิมพ์ที่ได้จากการแลกเปลี่ยน ตลอดจนปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาที่เกิดจากการปฏิบัติงาน เพื่อที่จะได้ใช้เป็นแนวทางปรับปรุงการแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ของห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ อันจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน และเกิดความร่วมมือด้านการแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ภายในประเทศมากขึ้น

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาถึง

1. การแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ในห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ ด้านนโยบาย ขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติงาน ประเภทและสาขาวิชาของสิ่งพิมพ์ที่ได้จากการแลกเปลี่ยน
2. ปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ของห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ

## สมมุติฐาน

การแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ของหอสมุดกลาง และห้องสมุดคณะในมหาวิทยาลัยของรัฐ มีความแตกต่างกัน

## ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาถึงการแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ ด้านนโยบาย ขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติงาน ประเภทและสาขาวิชาของสิ่งพิมพ์ ตลอดจนปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ในห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ ทั้งที่เป็นหอสมุดกลาง หรือหอสมุดกลาง และห้องสมุดคณะ หรือห้องสมุดสถาบัน ที่มีการแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ จำนวนรวมทั้งสิ้น 55 แห่ง โดยแยกเป็น

หอสมุดกลางหรือห้องสมุดกลาง จำนวน 13 แห่ง

ห้องสมุดคณะหรือห้องสมุดสถาบัน จำนวน 42 แห่ง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บรรณารักษ์หัวหน้างานจัดหาทรัพยากรห้องสมุด หรือหัวหน้าห้องสมุดของห้องสมุดที่อยู่ในขอบเขตการวิจัยครั้งนี้ แห่งละ 1 คน จำนวนรวมทั้งสิ้น 55 คน ทั้งนี้จำนวนประชากรดังกล่าว ผู้วิจัยได้จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ในห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2534 ถึงวันที่ 25 กรกฎาคม 2534

## วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจาก หนังสือ วารสาร วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และจากการสัมภาษณ์
2. ศึกษาเบื้องต้น (Pilot Study) เพื่อทราบจำนวนห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐที่มีการแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ โดยการสร้างแบบสำรวจข้อมูลเบื้องต้น สำหรับการรวบรวมข้อมูล ซึ่งประกอบด้วยรายละเอียดเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ของห้องสมุด การจัดหน่วยงาน บุคลากรและจำนวนบุคลากรที่ปฏิบัติงาน
3. สร้างแบบสอบถาม เพื่อเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามสำหรับบรรณารักษ์หัวหน้างานจัดหาทรัพยากรห้องสมุด หรือหัวหน้าห้องสมุด ของห้องสมุด

### มหาวิทยาลัยของรัฐที่อยู่ในขอบเขตการวิจัย

#### 3.1 สร้างแบบสอบถามโดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 รายละเอียดเกี่ยวกับห้องสมุด ฐานะห้องสมุด การบริหารงานแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ บุคลากร และจำนวนบุคลากรที่ปฏิบัติงานแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์

ตอนที่ 2 รายละเอียดเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ ประกอบด้วย นโยบาย ขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติงาน ประเภท และสาขาวิชาของสิ่งพิมพ์ ที่ได้จากการแลกเปลี่ยน

ตอนที่ 3 ปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหา รวมทั้งข้อเสนอแนะในการแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์

3.2 ทดสอบแบบสอบถาม กับบรรณารักษ์ที่ปฏิบัติงานแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ของห้องสมุดมหาวิทยาลัยเอกชน จำนวน 6 คน เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องให้ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์ที่สุด

3.3 เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ถึงบรรณารักษ์หัวหน้างานจัดหาทรัพยากรห้องสมุด หรือหัวหน้าห้องสมุด หรือหัวหน้างานแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ของห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ ขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม พร้อมทั้งสอดซองติดแสตมป์สำหรับการส่งคืน กำหนดให้ส่งคืนภายใน 15 วัน

4. วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าทางสถิติ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ( $\bar{x}$ ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบค่าที (T-test) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติด้านสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Science/Personal Computer = SPSS PC+) พร้อมทั้งนำเสนอข้อมูลในรูปแบบความเรียงและตาราง

#### 5. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

### ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้คาดว่าจะได้รับประโยชน์ คือ ทำให้ทราบถึงการแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ในห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ ด้านนโยบาย ขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติงาน ประเภทและสาขาวิชาของสิ่งพิมพ์ที่ได้รับจากการแลกเปลี่ยน ตลอดจนปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา และนำไปปรับปรุงการแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ในห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ รวมทั้งเป็นแนวทางในการแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาต่อไป

### คำอธิบายศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การแลกเปลี่ยน หมายถึง การที่ห้องสมุดแห่งหนึ่งได้รับสิ่งพิมพ์จากห้องสมุด หรือหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ภายในประเทศและต่างประเทศ โดยที่มีข้อตกลงกับห้องสมุดหรือหน่วยงานคู่สัญญาว่า ห้องสมุดจะจัดส่งสิ่งพิมพ์ที่มีไปให้ทดแทนกับสิ่งพิมพ์ที่ได้รับมาตามข้อตกลงการแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ระหว่างกัน

นโยบาย หมายถึง การกำหนดวิธีการปฏิบัติงาน หรือแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ ในห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ

ประเภทของสิ่งพิมพ์ หมายถึง สิ่งพิมพ์ทุกประเภทที่ห้องสมุดใช้แลกเปลี่ยน และได้รับจากการแลกเปลี่ยน เช่น หนังสือ วารสาร รายงานการวิจัย เอกสาร จุลสาร เป็นต้น

ขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติงาน หมายถึง การปฏิบัติงานแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ในห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐตามขั้นตอนต่าง ๆ

### งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

#### งานวิจัยในประเทศ

งานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ของห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐนั้นยังไม่มีผู้ใดศึกษาโดยตรง เป็นการศึกษาเพียงส่วนหนึ่งในงานวิจัยของ พูลสุข ศรีภิรมย์ (2516) เพชรสมร เพ็ญเพียร (2521) จีระ อินทโกสม (2524) และ จุรี อุกุรัตน และวันที โกวิทางกูร (2526) ดังนี้

พูลสุข ศรีภิรมย์ (2516) ได้ศึกษาเรื่อง "การจัดการหนังสือของห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทย" มีจุดประสงค์ เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการจัดหาหนังสือของห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทย จำนวน 10 แห่ง ใน พ.ศ. 2516 พบว่าวิธีการจัดหาหนังสือของห้องสมุดมหาวิทยาลัย ได้แก่ การซื้อ การขอบริจาค และการแลกเปลี่ยน ในส่วนที่เกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์จากห้องสมุด จำนวน 10 แห่ง มีห้องสมุดจำนวน 7 แห่ง จัดหาหนังสือโดยวิธีการแลกเปลี่ยน ซึ่งเป็นการแลกเปลี่ยนระหว่างสถาบันทั้งในประเทศและต่างประเทศ สำหรับปัญหาที่พบในการแลกเปลี่ยน คือ การแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ในห้องสมุดของไทย ยังไม่มีการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ ขาดแคลนหนังสือเพื่อการแลกเปลี่ยน ขาดแคลนบุคลากร ไม่มีศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ภายในประเทศ และ



ได้รับสิ่งพิมพ์จากการแลกเปลี่ยนล่าช้า

เพชรสมร เพ็ญเพียร (2521) ได้ศึกษาเรื่อง "การบริหารงานด้านเทคนิคของห้องสมุดวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร" ใน พ.ศ. 2521 จำนวน 6 แห่ง ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานจัดหาสิ่งพิมพ์ของห้องสมุดนั้น พบว่า มีห้องสมุดเพียง 1 แห่ง ที่มีการแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์กับห้องสมุดและส่วนราชการต่าง ๆ คือ ห้องสมุดวิทยาลัยครูสวนสุนันทา สิ่งพิมพ์ที่นำมาใช้สำหรับการแลกเปลี่ยน ได้แก่ สิ่งพิมพ์ฉบับซ้ำ สิ่งพิมพ์ที่ได้รับบริจาค และสิ่งพิมพ์ที่ห้องสมุดจำหน่ายออก ในด้านการปฏิบัติงานยังไม่พบปัญหาจากการปฏิบัติงาน

จิระ อินทโกสุม (2524) ได้ศึกษาเรื่อง "การใช้ทรัพยากรร่วมกันในการดำเนินงานห้องสมุดมหาวิทยาลัย" ใน พ.ศ. 2524 ทั้งที่เป็นหอสมุดกลางและห้องสมุดคณะ จำนวน 63 แห่ง พบว่า ห้องสมุด จำนวน 35 แห่ง มีความร่วมมือระหว่างห้องสมุดในการแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ โดยมีการแลกเปลี่ยนระหว่างห้องสมุดมหาวิทยาลัยด้วยกัน และระหว่างห้องสมุดคณะกับห้องสมุดคณะ และหอสมุดกลางกับห้องสมุดคณะ สิ่งพิมพ์ที่ใช้แลกเปลี่ยน ได้แก่ สิ่งพิมพ์ของห้องสมุดหรือสถาบันที่ห้องสมุดสังกัดผลิต สิ่งพิมพ์ฉบับซ้ำ สิ่งพิมพ์ที่เป็นสาขาวิชาเฉพาะ และสิ่งพิมพ์ที่ได้รับบริจาค

จุรี อุกุรัตน และวันทนีย์ โกวิทางกูร (2526) ได้ศึกษาเรื่อง "การประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่มพัฒนาทรัพยากรห้องสมุด สถาบันอุดมศึกษา ระหว่าง พ.ศ. 2522-2526" ใน พ.ศ. 2526 โดยส่งแบบสอบถามถึงบรรณารักษ์ที่เข้าร่วมประชุมกลุ่มพัฒนาทรัพยากรห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 18 แห่ง จากหอสมุดกลางของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ และวิทยาเขต เกี่ยวกับงานขอและแลกเปลี่ยน พบว่า ห้องสมุด จำนวน 16 แห่ง (ร้อยละ 88.89) ได้รวมงานขอรับบริจาคและแลกเปลี่ยนไว้ด้วยกัน ห้องสมุด จำนวน 10 แห่ง (ร้อยละ 66.67) ยังไม่ได้มีการแบ่งหน่วยงานในงานพัฒนาทรัพยากรห้องสมุดอย่างชัดเจน

จากงานวิจัยในประเทศทั้ง 4 เรื่อง พบว่า ยังไม่ครอบคลุมถึงการแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ของห้องสมุดมหาวิทยาลัยในด้านต่าง ๆ ทั้งหมด และพบว่า การแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์นั้นส่วนใหญ่เป็นการแลกเปลี่ยนของห้องสมุดทางสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษา แต่ยังไม่ได้ปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอและเป็นระบบที่แน่นอน ผลจากการวิจัยดังกล่าว สามารถแบ่งกล่าวได้ 3 ประเด็น คือ

## 1. การบริหารงาน

การวิจัยของ จุรี อุกุรัตน และวันทนีย์ โกวิทางกูร (2526) พบว่าการบริหารงานแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ของห้องสมุด จักรวมอยู่กับงานขอรับบริจาค เป็นงานหนึ่งในงานจัดหาทรัพยากรห้องสมุด

## 2. นโยบายการแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์

### 2.1 สิ่งพิมพ์ที่ใช้แลกเปลี่ยน

#### 2.1.1 สิ่งพิมพ์ที่มหาวิทยาลัยผลิต

การวิจัยของ จีระ อินทโกสม (2524) พบว่า สิ่งพิมพ์ที่ห้องสมุดใช้เพื่อการแลกเปลี่ยนเป็นสิ่งพิมพ์ที่มหาวิทยาลัยและสถาบันที่ห้องสมุดสังกัดอยู่ผลิต

#### 2.1.2 สิ่งพิมพ์ของห้องสมุด

การวิจัยของ เพชรสมร เพ็ญเพียร (2521) และจีระ อินทโกสม (2524) มีผลการวิจัยที่สอดคล้องกัน คือ ห้องสมุดใช้สิ่งพิมพ์ฉบับซ้ำ และสิ่งพิมพ์ที่ได้รับบริจาคเพื่อการแลกเปลี่ยน และเพชรสมร เพ็ญเพียร ยังพบอีกว่า ห้องสมุดใช้สิ่งพิมพ์ที่ห้องสมุดจำหน่ายออกเพื่อการแลกเปลี่ยน

### 2.2 ห้องสมุดหรือหน่วยงานที่แลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์

การวิจัยของ จีระ อินทโกสม (2524) พบว่า หอสมุดกลางและห้องสมุดคณะ มีการแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ระหว่างห้องสมุดมหาวิทยาลัยด้วยกัน และระหว่างห้องสมุดคณะกับห้องสมุดคณะ และหอสมุดกลางกับห้องสมุดคณะ

## 3. ปัญหาในการปฏิบัติงานแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์

### 3.1 บุคลากร

การวิจัยของ พูลสุข ศรีภิรมย์ (2516) พบว่า ปัญหาบุคลากรที่สำคัญคือ การมีบุคลากรไม่เพียงพอสำหรับปฏิบัติงาน

### 3.2 นโยบายและการปฏิบัติงาน

การวิจัยของ พูลสุข ศรีภิรมย์ (2516) พบว่าปัญหาเกี่ยวกับนโยบายและการปฏิบัติงานแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ คือ การแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ในห้องสมุดของไทยยังไม่มี การปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ

### 3.3 สิ่งพิมพ์

การวิจัยของ พูลสุข ศรีภิรมย์ (2516) พบว่า ปัญหาที่สำคัญเกี่ยวกับสิ่งพิมพ์ที่ใช้แลกเปลี่ยน คือ การขาดแคลนสิ่งพิมพ์สำหรับแลกเปลี่ยน และการได้รับสิ่งพิมพ์จากการแลกเปลี่ยนล่าช้า



### 3.4 ปัญหาอื่น ๆ

การวิจัยของ หลุยส์ ศรีภิรมย์ (2516) พบว่า การไม่มีศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ภายในประเทศไทย เป็นปัญหาอีกประการหนึ่งในการแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์

#### งานวิจัยในต่างประเทศ

สำหรับงานวิจัยในต่างประเทศเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ของห้องสมุดนั้น มีผู้ศึกษาวิจัยดังนี้

Kovacic (1980) ศึกษาเรื่อง "Gifts and Exchanges in U.S. Academic Libraries" เมื่อ ค.ศ. 1978 มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจเกี่ยวกับนโยบายการบริหารงาน การปฏิบัติงาน บุคลากร และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานรับบริจาคและแลกเปลี่ยนทรัพยากรห้องสมุด ของห้องสมุดมหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกา จำนวน 18 แห่ง โดยการสัมภาษณ์หัวหน้างานและผู้ปฏิบัติงานรับบริจาคและแลกเปลี่ยนทรัพยากรห้องสมุด ในส่วนที่เกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ จากห้องสมุด จำนวน 18 แห่ง มีห้องสมุด จำนวน 16 แห่ง มีการแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการแลกเปลี่ยนกับห้องสมุดและสถาบันในต่างประเทศและห้องสมุดมหาวิทยาลัยด้วยกัน ห้องสมุดส่วนใหญ่ยังไม่มีนโยบายในการแลกเปลี่ยนการจัดหน่วยงานรับผิดชอบการแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ ห้องสมุดส่วนใหญ่จะจัดงานแลกเปลี่ยนรวมไว้กับงานรับบริจาค และจัดแยกตามประเภทของสิ่งพิมพ์ที่แลกเปลี่ยน ห้องสมุดส่วนมากมีบุคลากรในการปฏิบัติงาน คือ บรรณารักษ์ จำนวน 1 คน ผู้ช่วยบรรณารักษ์ จำนวน 2 คน เสมียน ปฏิบัติงาน 10 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และนักศึกษาช่วยงาน สิ่งพิมพ์ที่ใช้แลกเปลี่ยนได้แก่ สิ่งพิมพ์ที่ได้รับจากโรงพิมพ์หรือหน่วยงานต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยที่ผลิตขึ้น และสิ่งพิมพ์ที่ใช้เงินงบประมาณในการจัดซื้อ สำหรับเกณฑ์การแลกเปลี่ยน ห้องสมุดใช้เกณฑ์แบบชื่อเรื่องต่อชื่อเรื่อง ราคาต่อราคา และการประเมินตามคุณค่าของสิ่งพิมพ์

Einhorn (1981) ศึกษาเรื่อง "The Use of Photoreproduction in International Exchange" เป็นการศึกษาเกี่ยวกับ ประเภทของการทำสำเนา (Photoreproduction) ของสิ่งพิมพ์ เพื่อใช้สำหรับการแลกเปลี่ยนของห้องสมุดทั่วโลก จำนวน 628 แห่ง ใน ค.ศ. 1976 พบว่า จากห้องสมุด จำนวน 338 แห่ง ที่ตอบแบบสอบถามและส่งคืน มีห้องสมุด จำนวน 113 แห่ง ใช้สำเนาของสิ่งพิมพ์แลกเปลี่ยน และห้องสมุดส่วนใหญ่เห็นว่าการทำสำเนาของสิ่งพิมพ์ เพื่อใช้แลกเปลี่ยนระหว่างห้องสมุดเพิ่มมากขึ้น และประเภทของการทำสำเนาของสิ่งพิมพ์ที่ใช้ในการแลกเปลี่ยนมากที่สุด คือ ไมโครฟิล์มและการถ่ายเอกสาร

Kenevsky (1981) ศึกษาเรื่อง "International Book Exchange of National Libraries in the Late 70s" ใน ค.ศ.1977 มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ของหอสมุดแห่งชาติในประเทศต่าง ๆ ช่วงหลัง ค.ศ.1970 โดยการส่งแบบสอบถามไปยังหอสมุดแห่งชาติ จำนวน 80 แห่ง ได้แบบสอบถามคืน จำนวน 62 แห่ง จากการศึกษาพบว่า สิ่งพิมพ์ที่ใช้สำหรับการแลกเปลี่ยนนั้น ส่วนใหญ่เป็นสิ่งพิมพ์ที่ได้มาตามกฎหมายการเป็นห้องสมุดรับฝาก ร้อยละ 45 การบอกรับวารสาร ร้อยละ 43 และการซื้อสิ่งพิมพ์ในโอกาสลดราคาพิเศษ ร้อยละ 12 ประเภทของสิ่งพิมพ์ที่หอสมุดแห่งชาติต้องการได้รับการแลกเปลี่ยน คือ สิ่งพิมพ์ที่ผลิตเพื่อการค้า สิ่งพิมพ์ที่ผลิตโดยหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน และสิ่งพิมพ์จากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ โดยหอสมุดแห่งชาติ ร้อยละ 50 ใช้เกณฑ์การแลกเปลี่ยนแบบเล่มต่อเล่ม ร้อยละ 31 แลกเปลี่ยนแบบราคาต่อราคา และร้อยละ 19 แลกเปลี่ยนแบบจำนวนหน้าต่อจำนวนหน้า หอสมุดแห่งชาติส่วนมากนำคอมพิวเตอร์มาช่วยในการปฏิบัติงาน ปัญหาในการปฏิบัติงานที่พบ ได้แก่ การขาดแคลนสิ่งพิมพ์สำหรับแลกเปลี่ยน การขาดแคลนงบประมาณ การขาดบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ การไม่มีสถานที่จัดเก็บสิ่งพิมพ์ การขาดคู่มือทางบรรณานุกรมของสิ่งพิมพ์ที่สมบูรณ์ การไม่ทราบแหล่งที่มีสิ่งพิมพ์เพื่อแลกเปลี่ยน และอุปสรรคทางด้านการใช้ภาษาต่างประเทศในการติดต่อสื่อสาร

Yu (1981) ศึกษาเรื่อง "International Gift & Exchange : the Asian Experience" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึง การรับบริจาคและการแลกเปลี่ยนทรัพยากรห้องสมุดของห้องสมุดมหาวิทยาลัยและห้องสมุดทางการวิจัยในสหรัฐอเมริกา กับห้องสมุดในอาฟริกา เอเชีย และลาตินอเมริกา โดยคัดเลือกห้องสมุดกลุ่มตัวอย่างจากห้องสมุดที่เป็นสมาชิกของ Association of Research Libraries (ARL) และส่งแบบสอบถามไป จำนวน 45 ชุด ได้แบบสอบถามกลับคืน จำนวน 26 ชุด ผลจากการศึกษาพบว่า ห้องสมุดส่วนใหญ่เห็นว่า วิธีการจัดหาสิ่งพิมพ์จากประเทศโลกที่สามที่ดีที่สุด คือ การรับบริจาคและการแลกเปลี่ยน เนื่องจากสิ่งพิมพ์ที่ผลิตในประเทศโลกที่สามนั้นมีจำนวนจำกัด และไม่มีจำหน่ายตามร้านค้าทั่ว ๆ ไป เพราะร้านจำหน่ายจะได้รับผลประโยชน์น้อย ถ้าต้องจัดหาหนังสือให้กับห้องสมุดในสหรัฐอเมริกาเพียงเล่มเดียวหรือไม่ก็ซื้อเรื่อง ประเภทของสิ่งพิมพ์ที่ได้รับการแลกเปลี่ยนส่วนใหญ่ ได้แก่ วารสาร สิ่งพิมพ์ทั่วไป สิ่งพิมพ์รัฐบาล หนังสือพิมพ์ และต้นฉบับตัวเขียน สิ่งพิมพ์ที่ห้องสมุดในสหรัฐอเมริกาใช้สำหรับแลกเปลี่ยนกับห้องสมุดในประเทศโลกที่สาม คือ สิ่งพิมพ์ที่ผลิตโดยมหาวิทยาลัยและหน่วยงานต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัย สิ่งพิมพ์ฉบับซ้ำ การบอกรับวารสารวิชาการ และวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก ที่เกี่ยวกับลาตินอเมริกาศึกษา

สำหรับปัญหาในการปฏิบัติงาน พบว่า มีปัญหาเกี่ยวกับความไม่แน่นอนของ สถานการณ์ทางการ เมืองของประเทศโลกที่สาม ทำให้เกิดการหยุดพิมพ์สิ่งพิมพ์บางช่วงหรือ หยุดส่งสิ่งพิมพ์ให้ การจัดส่งของไปรษณีย์ล่าช้า การขาดงบประมาณสำหรับค่าไปรษณีย์การ สิ่งพิมพ์มีจำนวนจำกัด และการขาดคู่มือทางบรรณานุกรมของสิ่งพิมพ์ที่ทันสมัย ผู้วิจัยได้ให้ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการแก้ปัญหา คือ เพิ่มจำนวนบุคลากร จัดทำรายชื่อสิ่งพิมพ์เพื่อการ แลกเปลี่ยนที่สมบูรณ์ ขจัดปัญหาด้านการใช้ภาษาต่างประเทศในการติดต่อด้วยวิธีการจัดพิมพ์ จดหมายสำหรับติดต่อกับห้องสมุดในต่างประเทศเป็นแบบฟอร์ม โดยใช้ภาษาต่างประเทศ หลาย ๆ ภาษา จัดเก็บหลักฐานการปฏิบัติงานอย่างมีระบบ มีข้อตกลงการแลกเปลี่ยนที่ ยุติธรรม และกำหนดนโยบายการแลกเปลี่ยนที่ดี

การศึกษาวิจัยของ Yu นอกจากศึกษาถึงการแลกเปลี่ยนของห้องสมุดในสหรัฐ อเมริกา ยังได้ศึกษาถึงการแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ของห้องสมุดมหาวิทยาลัยในเอเชีย ได้แก่ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยในไต้หวัน ฮองกง และเกาหลีใต้ ซึ่งมีผลการวิจัยดังต่อไปนี้

ห้องสมุดมหาวิทยาลัยในไต้หวัน Yu ได้เลือกศึกษาที่ National Taiwan University Library พบว่า ห้องสมุดมีปัญหาด้านการขาดแคลนงบประมาณสำหรับจัดซื้อ ทรัพยากรห้องสมุด ดังนั้น ห้องสมุดจึงมีโครงการแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์กับห้องสมุดและสถาบัน ต่าง ๆ มากกว่า 819 แห่ง ใน 45 ประเทศ โดยมีการแลกเปลี่ยนมากที่สุดกับประเทศ สหรัฐอเมริกา สิ่งพิมพ์ที่ใช้สำหรับแลกเปลี่ยน ส่วนใหญ่เป็นสิ่งพิมพ์ที่ผลิตโดยมหาวิทยาลัย และสิ่งพิมพ์ฉบับซ้ำของห้องสมุด ซึ่งมีทั้งวารสาร และสิ่งพิมพ์ทั่วไป สาขาวิชาของสิ่งพิมพ์ที่ แลกเปลี่ยน ได้แก่ สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ โดยมีเกณฑ์การแลก เปลี่ยนแบบชื่อเรื่องต่อชื่อเรื่อง และศึกษาที่ National Taiwan Normal University Library ซึ่งมีปัญหาด้านการขาดแคลนงบประมาณสำหรับจัดซื้อทรัพยากรห้องสมุด ห้องสมุด จึงมีโครงการแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์กับห้องสมุดและสถาบันต่าง ๆ มากกว่า 250 แห่งทั่วโลก โดยเฉพาะในประเทศสหรัฐอเมริกา สิ่งพิมพ์ที่ใช้แลกเปลี่ยนส่วนใหญ่เป็นสิ่งพิมพ์ที่ผลิตโดย มหาวิทยาลัย ในสาขาการศึกษา และวรรณกรรมจีน และห้องสมุดต้องการได้รับสิ่งพิมพ์ ในสาขาฟิสิกส์ เคมี และการอุตสาหกรรม

ห้องสมุดมหาวิทยาลัยในฮ่องกง Yu ได้เลือกศึกษาที่ University of Hong Kong Library และ Chinese University of Hong Kong at Shatin พบว่า แม้ว่าห้องสมุดไม่มีปัญหาด้านงบประมาณ แต่ห้องสมุดก็ยังมี การแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์กับห้องสมุด และสถาบันในประเทศต่าง ๆ เนื่องจากเห็นความสำคัญของการแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ สิ่งพิมพ์ ที่ห้องสมุดใช้แลกเปลี่ยน ได้แก่ สิ่งพิมพ์ที่มหาวิทยาลัยและหน่วยงานต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัย ผลิต วารสาร และสิ่งพิมพ์ทั่วไป

ห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศเกาหลีใต้ Yu ได้เลือกศึกษาที่ Seoul National University Library พบว่า ห้องสมุดมีการแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์กับห้องสมุดมหาวิทยาลัย และห้องสมุดทางการวิจัยในอเมริกา จำนวน 104 แห่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดหา สิ่งพิมพ์ที่ไม่มีจำหน่าย เช่น รายงานการประชุม สิ่งพิมพ์รัฐบาล รายงานการวิจัย รายงานประจำปี เป็นต้น และเพื่อเป็นการจัดส่งสิ่งพิมพ์ ของ Seoul National University ให้กับห้องสมุดในสหรัฐอเมริกา

Stevens, Kelly และ Irons (1982) ศึกษาเรื่อง "Cost-Effectiveness of Soviet Serial Exchange" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของการแลกเปลี่ยนวารสารจากประเทศสหภาพโซเวียต โดยใช้ราคาของวารสารเป็นเกณฑ์ในการแลกเปลี่ยน ณ Duke University Library การศึกษาได้ศึกษาจากรายชื่อวารสารที่จัดหาจาก สหภาพโซเวียต จำนวน 70 ชื่อเรื่อง พบว่า วารสาร จำนวน 27 ชื่อเรื่อง ไม่มีรายชื่อ อยู่ในรายชื่อวารสารเพื่อการจำหน่ายจากตัวแทนออกรับวารสารต่าง ๆ ซึ่งเป็นวารสารที่ Duke University Library จัดหามาโดยการแลกเปลี่ยน เนื่องจากตัวแทนออกรับวารสารต่าง ๆ ไม่สามารถจัดหาจำหน่ายได้ ผู้วิจัยได้สรุปว่า การแลกเปลี่ยนวารสาร หรือสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ นั้น การใช้เกณฑ์การแลกเปลี่ยนแบบราคาต่อราคา เป็นสิ่งที่ปฏิบัติได้ ยากและไม่สมควรใช้ เนื่องจากเป็นการยากที่จะคำนวณราคาของสิ่งพิมพ์และค่าใช้จ่ายที่ต้องใช้ในการปฏิบัติงานแลกเปลี่ยน เช่น ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับบุคลากร สถานที่จัดเก็บ ค่าจัดส่ง และค่าวัสดุอุปกรณ์อื่น ๆ รวมทั้งปัญหาเกี่ยวกับค่าของเงินในแต่ละประเทศไม่เหมือนกัน ดังนั้นในการแลกเปลี่ยน ควรพิจารณาถึงคุณค่าด้านเนื้อหาของสิ่งพิมพ์เป็นสิ่งสำคัญที่สุด

Barker (1986) ศึกษาเรื่อง "A Case for Exchange : the Experience of the University of California, Berkeley" เพื่อศึกษาถึง ปัจจัยที่สำคัญในการแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ของห้องสมุดที่ University of California, Berkeley จากการศึกษา พบว่า ห้องสมุดมีนโยบายการแลกเปลี่ยนที่มีความสัมพันธ์กับ นโยบายการจัดหาของห้องสมุด และมีการปรับปรุงนโยบายให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน และสาขาวิชาที่เปิดสอนในมหาวิทยาลัย เกี่ยวกับการบริหารงานแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์จะจัดรวม กับงานรับบริจาคเป็นงานหนึ่งในงานจัดหาทรัพยากรของห้องสมุด เกณฑ์การแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ จะใช้เกณฑ์การแลกเปลี่ยนแบบชื่อเรื่องต่อชื่อเรื่อง และใช้เกณฑ์แบบราคาต่อราคา สำหรับการแลกเปลี่ยนกับคู่สัญญาในสหภาพโซเวียต

สิ่งพิมพ์ที่ใช้แลกเปลี่ยนเป็นวารสาร ร้อยละ 90 ห้องสมุดจะได้รับสิ่งพิมพ์จาก  
 โรงพิมพ์ของมหาวิทยาลัยเพื่อใช้แลกเปลี่ยน นอกจากนี้มีสิ่งพิมพ์ชุดในสาขาวิทยาศาสตร์  
 วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก และสิ่งพิมพ์ที่โรงพิมพ์ของมหาวิทยาลัยจัดพิมพ์เพื่อการจำหน่าย  
 โดยจะจำหน่ายให้ห้องสมุดในราคาลดพิเศษเพื่อใช้แลกเปลี่ยน

ในการปฏิบัติงานแลกเปลี่ยน ห้องสมุดได้พัฒนาคอมพิวเตอร์ขึ้นมาใช้ทำงานด้าน  
 การลงทะเบียน การทวงสิ่งพิมพ์ การทำรายชื่อสิ่งพิมพ์ใหม่ เป็นต้น

ห้องสมุดได้ศึกษาเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติงานแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ พบว่า  
 การแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์นั้นได้ผลคุ้มค่ามากกว่าการจัดซื้อ โดยห้องสมุดจะเสียค่าใช้จ่ายประมาณ  
 13 เหรียญสหรัฐอเมริกา ต่อสิ่งพิมพ์ที่ได้รับจากการแลกเปลี่ยน 1 ชื่อเรื่อง ซึ่งเมื่อ  
 เปรียบเทียบกับการจัดซื้อ ห้องสมุดจะต้องเสียค่าใช้จ่ายประมาณ 35 เหรียญสหรัฐอเมริกา  
 สำหรับการบอกรับวารสาร 1 ชื่อเรื่อง และเสียค่าใช้จ่ายประมาณ 30 เหรียญสหรัฐอเมริกา  
 สำหรับการจัดซื้อสิ่งพิมพ์ทั่วไป 1 ชื่อเรื่อง

McKinley (1986) ศึกษาเรื่อง "The Exchange Program at UCLA :  
 1932 Through 1986" เพื่อศึกษาถึงการดำเนินงานแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ของห้องสมุด  
 University of California, Los Angeles ตั้งแต่ ค.ศ. 1932 ถึง ค.ศ. 1986  
 ห้องสมุดของ UCLA แลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์กับห้องสมุดและหน่วยงานต่าง ๆ จำนวน 2,689  
 แห่งทั่วโลก การบริหารงานแลกเปลี่ยนเป็นงานหนึ่งในงานวารสาร มีผู้ช่วยบรรณารักษ์  
 ปฏิบัติงาน จำนวน 1 คน ซึ่งต้องการผู้ปฏิบัติงานที่มีความรู้ทางด้านภาษาสเปนและรัสเซีย  
 การมีจำนวนบุคลากรน้อย ทำให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติงาน ห้องสมุดของ UCLA ได้พัฒนา  
 คอมพิวเตอร์ขึ้นมาทำงานด้านการลงทะเบียน พิมพ์จดหมายทวงถาม จัดทำรายชื่อสิ่งพิมพ์ใหม่  
 จัดทำรายการจ่ายเงิน และค้นคืนรายชื่อสิ่งพิมพ์จากการแลกเปลี่ยน

สิ่งพิมพ์ที่ใช้แลกเปลี่ยน ได้แก่ สิ่งพิมพ์ที่ได้รับบริจาค สิ่งพิมพ์ที่จัดพิมพ์โดยสำนัก  
 พิมพ์ของมหาวิทยาลัย และการบอกรับวารสารสิ่งพิมพ์ส่วนใหญ่เป็นสิ่งพิมพ์ในสาขาวิทยาศาสตร์  
 การจัดส่งสิ่งพิมพ์ให้คู่สัญญาที่แลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ จะจัดส่งทางไปรษณีย์ จัดส่งเอง  
 โดยห้องสมุดนำสิ่งพิมพ์ไปให้หรือห้องสมุดที่ต้องการสิ่งพิมพ์มารับเอง และสำนักพิมพ์ที่ห้องสมุด  
 บอกรับวารสารสำหรับใช้แลกเปลี่ยนเป็นผู้จัดส่ง

Deal (1989) ศึกษาเรื่อง "The Administration of International  
 Exchanges in Academic Libraries : a Survey" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา  
 เกี่ยวกับการบริหารงานแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ระหว่างประเทศของห้องสมุดมหาวิทยาลัย ใน

สหรัฐอเมริกา จำนวน 17 แห่ง โดยคัดเลือกจากห้องสมุดที่เป็นสมาชิกของ American Research Library (ARL) และส่งแบบสอบถามไปให้ ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา จำนวน 13 แห่ง จากแบบสอบถามพบว่า ร้อยละ 80 ของสิ่งพิมพ์ที่ได้จากการแลกเปลี่ยน เป็นสิ่งพิมพ์ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศ ในด้านการบริหารงานห้องสมุดส่วนมาก จัดงานแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์เป็นงานหนึ่งในงานจัดหาทรัพยากรห้องสมุด ส่วนน้อยจัดไว้ในงาน เทคนิค และงานสิ่งพิมพ์พิเศษ โดยมีบรรณารักษ์ และผู้ช่วยบรรณารักษ์ ปฏิบัติงานบางเวลานักศึกษาช่วยงาน และบุคลากรอื่น ๆ ปฏิบัติงานเต็มเวลา เกี่ยวกับเกณฑ์การแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ ห้องสมุดส่วนใหญ่ใช้เกณฑ์การแลกเปลี่ยนแบบชื่อเรื่องต่อชื่อเรื่อง และราคาต่อราคา ซึ่งเกณฑ์การแลกเปลี่ยนแบบราคาต่อราคาจะเป็นที่พอใจของห้องสมุดในสหภาพโซเวียต และยุโรปตะวันออก ห้องสมุดบางแห่งได้มีการนำคอมพิวเตอร์มาใช้ในการปฏิบัติงาน และมีการจัดทำหลักฐานเกี่ยวกับงบประมาณรายจ่ายในการแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์

สิ่งพิมพ์ที่ใช้แลกเปลี่ยนส่วนใหญ่ ได้แก่ วารสาร โดยแลกเปลี่ยนผ่านศูนย์กลางการแลกเปลี่ยน นอกจากนี้ก็มีสิ่งพิมพ์ชุด และสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ที่จัดซื้อมาเพื่อใช้แลกเปลี่ยน สาขาวิชาของสิ่งพิมพ์ที่มีความต้องการในการแลกเปลี่ยนมาก คือ สาขาเกษตรศาสตร์ มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี

ปัญหาที่พบในการปฏิบัติงาน คือ การขาดแคลนบุคลากร ปัญหาความไม่สมดุลกันของราคาสิ่งพิมพ์ เนื่องจากค่าของเงินในแต่ละประเทศไม่เท่ากัน และปัญหาการเพิ่มขึ้นของราคาวารสาร เพราะห้องสมุดบางแห่งต้องบอกรับวารสารเพื่อแลกเปลี่ยน

ผลการวิจัยที่ปรากฏในงานวิจัยดังกล่าว มีผลทั้งที่สอดคล้องและแตกต่างกัน โดยแบ่งกล่าวได้ดังนี้

## 1. การบริหารงาน

### 1.1 การจัดหน่วยงาน

การวิจัยของ Kovacic (1980), Barker (1986), McKinley (1986) และ Deal (1989) มีผลการวิจัยที่สอดคล้องกัน คือ Kovacic และ Barker พบว่า งานแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์จัดรวมไว้กับงานรับบริจาคเป็นงานหนึ่งของงานจัดหาทรัพยากรห้องสมุด Kovacic ยังพบว่า งานแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ นอกจากจะเป็นงานหนึ่งของงานจัดหา ยังมีการจัดงานแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ไว้กับงานอื่น ๆ ตามประเภทของสิ่งพิมพ์ที่แลกเปลี่ยน McKinley พบว่า งานแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ของห้องสมุด University of California, Los Angeles เป็นงานหนึ่งในงานวารสาร และ Deal พบว่า ห้องสมุดจัดงานแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์เป็นงานหนึ่งในงานจัดหา งานเทคนิค และงานสิ่งพิมพ์ลักษณะพิเศษอีกด้วย

## 1.2 บุคลากร

### 1.2.1 ประเภทบุคลากร

การวิจัยของ Kovacic (1980), McKinley (1986) และ Deal (1989) พบว่า บุคลากรที่ปฏิบัติงานแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ คือ ผู้ช่วยบรรณารักษ์ Kovacic และ Deal พบว่า นอกจากมีผู้ช่วยบรรณารักษ์ ยังมีบรรณารักษ์ และนักศึกษาช่วยงาน นอกจากนี้ Kovacic พบว่า มีเสมียนช่วยปฏิบัติงาน ส่วน Deal พบว่า มีบุคลากรอื่น ๆ ช่วยปฏิบัติงานอีกด้วย

### 1.2.2 จำนวนบุคลากร

การวิจัยของ Kovacic (1980) พบว่า จำนวนบุคลากรที่ปฏิบัติงานแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ คือ บรรณารักษ์ จำนวน 1 คน ผู้ช่วยบรรณารักษ์ จำนวน 2 คน ส่วน McKinley (1986) พบว่า มีผู้ช่วยบรรณารักษ์ปฏิบัติงาน จำนวน 1 คน

### 1.2.3 เวลาในการปฏิบัติงาน

การวิจัยของ Kovacic (1980) พบว่า เสมียน มีเวลาในการปฏิบัติงานบางเวลา ส่วน Deal (1989) พบว่า บรรณารักษ์และผู้ช่วยบรรณารักษ์ มีเวลาในการปฏิบัติงานบางเวลา และบุคลากรอื่น ๆ มีเวลาในการปฏิบัติงานเต็มเวลา

## 2. นโยบายการแลกเปลี่ยน

การวิจัยของ Kovacic (1980) พบว่า ห้องสมุดมหาวิทยาลัยส่วนมากยังไม่มีนโยบายการแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ และสำหรับห้องสมุดที่มีนโยบายการแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์นโยบายจะครอบคลุมถึงประเภท และสาขาวิชาของสิ่งพิมพ์ที่แลกเปลี่ยน Barker (1986) พบว่า นโยบายการแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์จะสัมพันธ์กับนโยบายการจัดหาทรัพยากรของห้องสมุด รวมทั้งมีการปรับปรุงให้เหมาะสมกับสาขาวิชาที่เปิดสอนในมหาวิทยาลัยด้วย

### 2.1 สิ่งพิมพ์ที่ใช้แลกเปลี่ยน

จากการวิจัย พบว่า สิ่งพิมพ์ที่ใช้แลกเปลี่ยน จำแนกเป็น 3 ประเภท คือ สิ่งพิมพ์ที่มหาวิทยาลัยผลิต สิ่งพิมพ์ของห้องสมุด และสิ่งพิมพ์ที่ห้องสมุดใช้เงินงบประมาณในการจัดซื้อ

#### 2.1.1 ประเภทของสิ่งพิมพ์ที่ใช้สำหรับแลกเปลี่ยน

##### 2.1.1.1 สิ่งพิมพ์ที่มหาวิทยาลัยผลิต

การวิจัยของ Kovacic (1980), Yu (1981), Barker (1986) และ McKinley (1986) มีผลการวิจัยที่สอดคล้องกัน คือ ห้องสมุดใช้สิ่งพิมพ์ที่มหาวิทยาลัยและหน่วยงานต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัยผลิต สำหรับแลกเปลี่ยน Yu และ Barker พบว่า ห้องสมุดใช้วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก สำหรับแลกเปลี่ยนอีกด้วย

### 2.1.1.2 สิ่งพิมพ์ของห้องสมุด

การวิจัยของ Einhorn (1981) พบว่า สิ่งพิมพ์ของห้องสมุดที่ใช้สำหรับแลกเปลี่ยน คือ สำเนาของสิ่งพิมพ์ในรูปของไมโครฟิล์ม และการถ่ายเอกสาร Yu (1981) พบว่า ห้องสมุดใช้สิ่งพิมพ์ฉบับซ้ำสำหรับแลกเปลี่ยน และ McKinley (1986) พบว่า ห้องสมุดใช้สิ่งพิมพ์ที่ห้องสมุดได้รับบริจาคสำหรับแลกเปลี่ยน

### 2.1.1.3 สิ่งพิมพ์ที่ห้องสมุดใช้เงินงบประมาณจัดซื้อ

การวิจัยของ Kovacic (1980), Kenevsky (1981), Yu (1981), Barker (1986), McKinley (1986) และ Deal (1989) มีผลการวิจัยที่สอดคล้องกัน คือ Kenevsky และ Barker พบว่า ห้องสมุดใช้สิ่งพิมพ์ที่ห้องสมุดจัดซื้อในโอกาสที่มีการลดราคาพิเศษสำหรับแลกเปลี่ยน Kenevsky, Yu, และ McKinley พบว่า ห้องสมุดบอกรับวารสารสำหรับแลกเปลี่ยน และ Deal พบว่า ห้องสมุดใช้เงินงบประมาณจัดซื้อทั้งหนังสือ และวารสารสำหรับแลกเปลี่ยน

### 2.1.2 สาขาวิชาของสิ่งพิมพ์ที่ใช้แลกเปลี่ยน

การวิจัยของ Yu (1981), McKinley (1986) และ Deal (1989) พบว่า สาขาวิชาของสิ่งพิมพ์ที่ใช้แลกเปลี่ยน ได้แก่ สิ่งพิมพ์ในสาขาวิทยาศาสตร์ Yu และ Deal พบว่า มีการแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ในสาขามนุษยศาสตร์ และ สังคมศาสตร์ และ Deal พบว่า มีการแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ในสาขาเกษตรศาสตร์ และ เทคโนโลยี และ Yu พบว่า มีการใช้สิ่งพิมพ์ในสาขาการศึกษาและวรรณกรรมเงินแลกเปลี่ยนอีกด้วย

## 2.2 ห้องสมุดหรือหน่วยงานที่แลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์

### 2.2.1 ประเภทห้องสมุดหรือหน่วยงาน

การวิจัยของ Kovacic (1980) พบว่า ห้องสมุดมหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกาส่วนใหญ่ มีการแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์กับห้องสมุดและสถาบันต่าง ๆ ในต่างประเทศ และห้องสมุดมหาวิทยาลัยด้วยกัน Yu (1981) พบว่า National Taiwan University Library และ National Taiwan Normal University Library แลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์กับห้องสมุดและสถาบันต่าง ๆ ในสหรัฐอเมริกาเป็นส่วนใหญ่ Seoul National University Library แลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์กับห้องสมุดมหาวิทยาลัย และห้องสมุดทางการวิจัยในประเทศสหรัฐอเมริกา

### 2.2.2 สถานที่ตั้งของห้องสมุดหรือหน่วยงานในต่างประเทศ

การวิจัยของ Yu (1981) พบว่า ห้องสมุดมหาวิทยาลัยในไต้หวัน ฮองกง และเกาหลีใต้ ส่วนใหญ่แลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์กับห้องสมุดหรือหน่วยงานใน



## ประเทศสหรัฐอเมริกา

### 2.3 เกณฑ์การแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์

การวิจัยของ Kovacic (1980), Kenevsky (1981), Yu (1981), Barker (1986) และ Deal (1989) พบว่า ห้องสมุดใช้เกณฑ์การแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ใกล้เคียงกัน คือ Kovacic พบว่า เกณฑ์การแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ที่ห้องสมุดใช้ คือ แบบชื่อเรื่องต่อชื่อเรื่อง ราคาต่อราคา และการประเมินตามคุณค่าของสิ่งพิมพ์ ซึ่งการที่จะใช้เกณฑ์ใดกับห้องสมุดหรือหน่วยงานคู่สัญญาแห่งใด จะพิจารณาตามความเหมาะสม กับห้องสมุดหรือหน่วยงานแต่ละแห่ง และพิจารณาจากสิ่งพิมพ์ที่ส่งไปและสิ่งพิมพ์ที่ได้รับจากการแลกเปลี่ยน Kenevsky พบว่า เกณฑ์การแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ที่ห้องสมุดใช้ คือ แบบเล่มต่อเล่ม จำนวนหน้าต่อจำนวนหน้า และราคาต่อราคา Yu พบว่า เกณฑ์การแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ที่ห้องสมุดใช้ คือ แบบชื่อเรื่องต่อชื่อเรื่อง ส่วนการวิจัยของ Barker และ Deal มีผลการวิจัยที่สอดคล้องกันคือ เกณฑ์การแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ที่ห้องสมุดใช้ คือ แบบชื่อเรื่องต่อชื่อเรื่อง และราคาต่อราคา โดยเฉพาะเกณฑ์การแลกเปลี่ยนแบบราคาต่อราคานี้ ส่วนใหญ่จะใช้ในการแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์กับห้องสมุดหรือหน่วยงานในประเทศสหภาพโซเวียตและยุโรปตะวันออก นอกจากนี้ Stevens (1982) ได้วิจัยเกี่ยวกับการใช้เกณฑ์การแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์แบบราคาต่อราคา ซึ่งได้ข้อสรุปว่า เป็นเกณฑ์ที่ไม่ควรใช้ เนื่องจากการคำนวณราคาของสิ่งพิมพ์เป็นการเสียเวลา และยากที่จะคำนวณราคาของสิ่งพิมพ์ เพราะค่าของเงินในแต่ละประเทศไม่เท่ากัน

### 3. ขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติงาน

#### 3.1 วิธีการจัดส่งสิ่งพิมพ์เพื่อการแลกเปลี่ยน

การวิจัยของ McKinley (1986) พบว่า วิธีการจัดส่งสิ่งพิมพ์เพื่อการแลกเปลี่ยนที่ห้องสมุดใช้ คือ การจัดส่งทางไปรษณีย์ การจัดส่งเองโดยห้องสมุดนำสิ่งพิมพ์ไปส่งให้ หรือห้องสมุดที่ต้องการสิ่งพิมพ์มารับสิ่งพิมพ์เองและสำนักพิมพ์ที่ทางห้องสมุดบอกรับวารสารเพื่อใช้สำหรับแลกเปลี่ยนเป็นผู้จัดส่งให้

#### 3.2 การจัดเก็บหลักฐานการปฏิบัติงาน

การวิจัยของ Deal (1989) พบว่า ห้องสมุดมีการจัดเก็บหลักฐานการปฏิบัติงานเกี่ยวกับงบประมาณรายจ่ายที่ใช้ในการแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์

### 4. สิ่งพิมพ์ที่ได้รับจากการแลกเปลี่ยน

การวิจัยของ Kenevsky (1981) พบว่า สิ่งพิมพ์ที่ห้องสมุดได้รับจากการแลกเปลี่ยน มีทั้งสิ่งพิมพ์ที่ผลิตเพื่อการค้า และสิ่งพิมพ์ที่ผลิตโดยหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน และ Yu (1981) พบว่า ห้องสมุดได้รับทั้งวารสาร สิ่งพิมพ์ทั่วไป สิ่งพิมพ์

รัฐบาล หนังสือพิมพ์ และต้นฉบับตัวเขียน จากการแลกเปลี่ยน

#### 5. ปัญหาในการปฏิบัติงานแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์

การวิจัยของ Kenevsky (1981), Yu (1981), McKinley (1986) และ Deal (1989) มีผลการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาในการแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ที่สอดคล้องและแตกต่างกัน ซึ่งสามารถแบ่งกล่าวได้ดังนี้ คือ

##### 5.1 บุคลากร

การวิจัยของ Kenevsky (1981), McKinley (1986) และ Deal (1989) พบว่า ปัญหาบุคลากรที่สำคัญ คือ การมีบุคลากรไม่เพียงพอสำหรับปฏิบัติงาน และ Kenevsky พบว่า การใช้ภาษาต่างประเทศในการติดต่อสื่อสารของบุคลากรในการแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ระหว่างประเทศ เป็นปัญหาบุคลากรที่สำคัญอีกประการหนึ่งด้วย

##### 5.2 นโยบายและการปฏิบัติงาน

การวิจัยของ Kenevsky (1981) และ Yu (1981) พบว่า ปัญหาเกี่ยวกับนโยบายและการปฏิบัติงาน คือ การขาดแคลนงบประมาณสำหรับปฏิบัติงานและขาดคู่มือทางบรรณานุกรมของสิ่งพิมพ์ที่สมบูรณ์และทันสมัย นอกจากนี้ Kenevsky ได้พบปัญหาในการปฏิบัติงาน คือ การไม่มีสถานที่สำหรับจัดเก็บสิ่งพิมพ์ และการไม่ทราบถึงแหล่งที่มีสิ่งพิมพ์เพื่อการแลกเปลี่ยน

##### 5.3 สิ่งพิมพ์

การวิจัยของ Kenevsky (1981) และ Yu (1981) พบว่า ปัญหาที่สำคัญเกี่ยวกับสิ่งพิมพ์ คือ การขาดแคลนสิ่งพิมพ์สำหรับแลกเปลี่ยน Deal (1989) พบว่า การที่ราคาของสิ่งพิมพ์ไม่สมดุลย์กัน และการเพิ่มขึ้นของราคาวารสาร ก็เป็นปัญหาที่สำคัญในการแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ด้วย

##### 5.4 ปัญหาอื่น ๆ

การวิจัยของ Yu (1981) พบว่า ปัญหาในการแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ นอกจากที่กล่าวไปแล้วนั้น ยังมีปัญหาอื่น ๆ ที่สำคัญ คือ ปัญหาด้านสถานการณ์ทางการเมืองในบางประเทศ เช่น กลุ่มประเทศโลกที่สาม ซึ่งมีผลทำให้หยุดการจัดพิมพ์สิ่งพิมพ์ หรือห้องสมุดในกลุ่มประเทศโลกที่สาม หยุดจัดส่งสิ่งพิมพ์เพื่อการแลกเปลี่ยนให้ และปัญหาเกี่ยวกับความล่าช้าในการจัดส่งข่าวสารและสิ่งพิมพ์ของไปรษณีย์ ก็เป็นปัญหาที่สำคัญเช่นกัน